

Kyudo – Stojeći Zen

/6/

*Napisao: Christopher Triplett i Katja Triplett, o povijesti i putu luka
(Prijevod sa originalnog teksta: S. Albrecht)
Prijevod: Elizabeth Mayer, 2009.
Uredio: Goran Blažević*

Kyudo, put luka, živa je tradicija zamišljenog streličarstva. Svoje korijene vuče od ratničkih tradicija Japana. Samuraji su savršeno vladanje lukom smatrali umjetnošću. To je umjetnost koja nema drugog cilja do doživljavanje sada i ovdje, tj. ovog trena. Bez ikakvih konstrukcija misli.

Tisuće se ljudi na svijetu bavi kyudom, radi mentalnog školovanja kao i radi spiritualnog razvoja. Jednostavna elegancija pokreta, ljepota luka i strijele i ozračja mira i dostojanstva, koji vladaju dojoom fasciniraju one od nas koji žele krenuti putem upoznavanja sa samim sobom. Jer krenuti putem streličarstva znači krenuti na putovanje razumijevanja, na kojem se nauči gledati novim očima i slušati novim ušima. Gledano izvan kyuda izgleda kao streličarstvo. Kyudo nije sport, a napinjanje luka i gađanje mete liči na ispit vještine. Kako bi se otkrila prava narav kyudoa, s gađanjem mete, mora se ući u, probiti kroz i proći dalje od zaokupljenosti mislima, bilo da to bila zabrinutost, nada, sumnja ili strah. Iako se kyudo učestalo mijenjao i napredovao zadnjih stoljeća, podijelio na razne škole (Ryu) i podgrupe (ha); ovisno o stilu (kata) i tehnikama (Waza); bit kyudoa uvijek ostaje isti: kyudo je stojeći Zen.

Razvoj luka

Japanski put luka, kakvim ga danas znamo, razvio se pod utjecajem raznih spiritualnih tradicija Konfucionizma, Daoizma i Budizma. Sa kopna su te tradicije došle na japanski arhipelag u različita vremena, gdje su se neraskidivo isprepleli s tamošnjom mrežom koncepta na vrlo specifičan "tipično japanski" način. Osim religija i modela socijalne organizacije na taj način su i mnoga materijalna i kulturna dobra stigla u Japan iz Kine i Koreje. Tako da vjerojatno ni prvi asimetrični yumi nije izumljen na arhipelagu, već je došao s Yaoyi-kulturom oko 3. st. pr. Kr.

Te etničke skupine mongolskih korijena rabile su luk i strijelu najčešće u oružanim sukobima oko teritorijalnih prava. Donekle su se izmiješale s domaćim Jomoncima, koji su opet donijeli znanje o proizvodnji keramike, lovu s lukom i strijelom te drugim kulturnim dostignućima oko 10 000 god. pr. Kr. Pronađeni jomonski i yayoiski lukovi, kao i lukovi etničke skupine ainui (koji su kasnije protjerani na sjever), bili su izrađeni od jednog komada drva. Puno elastičniji i stabilniji sastavljeni ili refleksi lukovi su se pojavili u Japanu tek na početku jedanaestog stoljeća. I u ovom se slučaju može pretpostaviti da je to znanje došlo iz Kine. Važnost otkrića luka za čovječanstvo je definitivno usporedivo otkrićem vatre. Zanimljivo je, da je sam luk, kao oružja za lov ili kao vojno oružje, kao "upaljač", kao prototip žičanog gudačkog instrumenta ili kao ritualni objekt izumljen na svakom kontinentu neovisno.

Luk kao oružje

Streličari na konjima bili su od izrazite važnosti ne samo u Japanu. Pomoću njih je bilo moguće, već na početku bitke s velike udaljenosti u sekundi zadati neprijatelju

ogromne gubitke, pokrivajući vrlo široko područje. Streljari su sudjelovali i u opsadama i pomorskim bitkama.

Današnji japanski luk, yumi, nije jedinstven samo po svojoj asimetriji, već je s 2,3m visine u prosjeku i najduži luk na svijetu.

Zbog svoje čvrstoće i trajnosti s jedne strane i osjetljivosti i težnje promjenama s druge, može ga se najbolje usporediti sa drvenim glazbalom, npr. S ručno izrađenom violinom.

Čarobni luk

U Japanu luk nije samo rabljen u praktične svrhe, za lov ili ratovanje. Čak se i danas još rabi kao ritualni i kulturni objekt. "Sensei je počeo pokazavši nam različite japanske lukove (...). Onda je posegao za svojim najboljim i najjačim lukom, stojeći ceremonijalno i dostojanstveno, i lagano napeo i pustio tetivu. Čuo se oštar prasak pomiješan s dubokim zujanjem; zvuk kojeg se nikad ne zaboravlja čak i ako ga se rijetko čuje. U toj mjeri, koliko je čudan taj zvuk, toliko obuzme čovjeka". Tako nam govori prof. Eugen Herrigel u svojoj poznatoj knjizi "Zen u umjetnosti streljarsva" u svojoj prvoj lekciji iz "umjetnosti bez umjetnosti".

"Nakon ovog značajnog uvodnog pročišćenja i blagostanja" Sensei demonstrira gđi. i gospodinu Herrigel po prvi put kako pravilno napeti luk. Sâmo čupanje strune na luku dio je starog rituala japanskih šamanki, koji ih čini osjetljivim na poruku iz onog svijeta. Čarobni luka je napravljen od bambusa, iako ime, Azusa-Yumi, govori kako je napravljen od drveta stabla katalpe, što potiče iz starog kineskog vjerovanja, kako je za ostvarenje čarolije potrebno smirivati duše mrtvih. Nadalje se Hama-Yumi, luk koji uništava zlo, rabi u brojnim ceremonijama u budističkim i Shinto hramovima. Postavljen u nišu časti ili u kućni hram štiti kućanstvo od štetnih utjecaja.

Od tehnike do puta luka

Konfucionizam opisuje streljarsvo kao najprimjereniji način oblikovanja savršene osobnosti. Već se u 4. stoljeću to učenje prihvatilo s oduševljenjem među plemstvom. Istina je da su u 9. stoljeću veze među Kinom i Japanom bile prekinute iz političkih razloga, no utjecaj kineskog učenja – o poretku svijeta, skladu neba, o čovjeku i zemlji – na japansko streljarsvo je opstao. Shogun Yoritomo se nije štedio muke, kako bi trenirao svoje ratnike što učinkovitije. Zapovjedio je Ogasawara Nagakiyo da ih uči novom načinu jahačkog streljarsva, čuvenog Yabusame, koje se počelo rabiti odmah potom. I tako je osnovana Ogasawara-Ryu, ili Ogasawara škola. I Takeda, osnivač Takeda-Ryu, i Ogasawara su bili potomci osnivača prve japanske škole streljarsva: Henmi Kiyomitsu (čija je škola nazvana Henmi-Ryu).

Za vrijeme razdoblja, klada je Shogunat bio smješten u gradu Kamakura (1185-1333), samuraji su se okrenuli metodama Zen-budizma. Zen ili meditativni budizam je tek došao iz Kine sa svećenicima Dogen (osnivač Soto škole) i Eisai osnivač Rinzai škole). Ratnici su bili vrlo zainteresirani za koncept svećenika o bezuvjetnoj predanosti gospodaru, i njihovo naglašavanje strogo asketskih navika, vještina i vježbi u čijem je središtu izravno i intuitivno iskustvo nepodijeljene prirode stvarnosti smatrali vrijednim nadmetanja. Nova Zen učenja pomogla su im izvršavati svoju dužnost učinkovitije i krenuti u bitku nedernuti strahom i nadom. Unatoč tome se Zen aspekt streljarske vještine tek mnogo kasnije razvio do kraja.

Jedan od najutjecajnijih streličara je Heki Danjo Masatsugu (oko 1443-1502). Njegova revolucionarna tehnika pucanja, koju je otkrio u trenu inspiracije brzo se raširila među streličarima. Vremenom su osnovane mnoge "nove" škole, Heki-Ryu podgrupe od kojih neke postoje još i danas (Chikurinha, Sekkaha and Insaiha).

Iako su samuraji ispočetka europska vatrena oružja smatrali neukusnim, ona su, od 16. st. nadalje, najprije u obliku portugalskih mušketa, zamijenila luk kao vojno oružje. To se pokušalo spriječiti, među ostalim i sportskim natjecanjem u streličarstvu u hramu Sanjusangendo u Kyotu (koje se još uvijek održava jednom godišnje). No luku kao vojnom oružju je odzvonilo. Zbog toga je istog trena mentalno školovanje i oblikovanje karaktera dobilo na važnosti, tim više, što su stoljeća pod Tokugawa Shogunima bila relativno mirna.

Izraz Kyujutsu je opstao sve do Edo razdoblja (1600-1868), iako je Morikawa Kozan, osnivač moderne Yamato škole, uporabio izraz Kyudo već 1600. godine.

Moderni put luka

1868., u godini skoro nasilnog otvaranja Japana i ponovnog postavljanja cara (Tenno) kao aktivnog političkog vladara, vlada pokušava ukinuti "putove ratnika" (Bushido). Taj pokušaj nije bio izrazito uspješan. Istovremeno su raskinuti samurajski redovi, koji su do tada upravljali zemljom.

Na prijelazu u 20. st. novi reformator je stupio na kyudo scenu: Honda Toshizane (1836-1917). Ujedinio je ratnički i ceremonijalni stil, pa je isprva naišao na otpor starih škola, ali je naposljetku prihvaćen u obliku nove škole – Honda-Ryu- koja od tada snažno utječe na kyudo. Tijekom tridesetih godina, Veća Japanska organizacija ratničkih vještina (Dai Nippon Butoku Kai) pokušala je 1934., pa i uspjela, uspostaviti standarde za kyudo.

Nakon poraza u Drugom svjetskom ratu, borilačke vještine su zabranjene. Od 1952., nakon što su se opet dopustile, klasične borilačke vještine su se organizirale u klubove otvorene za svih, bez obzira na novčanu situaciju, i, prvi put, za žene. Od 1946. većina škola je član Sve-Japanskog Kyudo Saveza (Zen Nihon Kyudo Renmei – ZNKR), koja je 1953. uspostavila standarde, koji se danas poštuju i u klubovima izvan Japana. Broj ljudi koji se danas bave kyudom je procijenjen na oko pola milijuna.

Duhovni put

Iako kyudo nije religija, Zen-budizam i Shinto su ostavili dubok trag na njega. Ceremonijalni aspekti, etika i poštovanje ukazano prema luku, strijelama i dojou, sve su utjecaji Shintoa. Dok vanjska forma kyudoa podsjeća na shinto rituale, s elementima kineskog dvorskog streličarstva; jezgra kyudoa neraskidivo je povezana sa Zen filozofijom i Dao interpretacijom istine.

Zen učenja govore, kako je naša istinska priroda skrivena pod dubokim slojem misaonih obrazaca, koji su nam prešli u naviku, samoobmanom i egom. Živimo u svijetu mašte vlastite izrade. Cilj Zen vježbi je postupno micanje tih slojeva iluzije i ega, kako bi bili oslobođeni dvostrukog pogleda, koji nas sprječava u razumijevanju naše stvarne prirode.

Kod Zazena (sjededećeg Zena) nastoji se sjediniti tijelo i duh putem disanja i zadržavanja nepomičnog sjedećeg položaja. Kyudo, kao "Zen u akciji" utjelovljuje iste ideje o jedinstvu duha disanja i stava. Tako da je doživljavanje Zena ključno za razumijevanje biti i filozofije kyuda.

Za istinskog kyudoku, kyudo je način života i ne razlikuje trening kyuda od svakodnevnice. Svaka strijela se puca, kao je ona jedina; kao i što je svaki tren u životu konačan trenutak. Kyudoka ne gleda na metu kao rezultat njegovih/njezinih nastojanja, već u sebe, jer meta nije meta – ona je ogledalo. I s pravim duhom sa svakom se puštenom strijelom stanjuju slojevi koji nam zamagljuju pogled na našu stvarnu prirodu.

Goshimpo Yumi (Vjerski luk)

Od starih vremena luk je bio štovan kao sveti instrument. Vjerovalo se da imaju snagu uništavati zlo. Uništiti zlo, očistiti duh i da ima magične moći. Luk su rabili šamani kao instrument moći i oružje protiv sila zla. U Japanu, luk je također bio smatran temeljnim oružjem koje se štovalo. Vještina rukovanja njime je bilo najviše postignuće samuraja. U Shinto i Budističkoj tradiciji su rabili luk za zaštitu, pročišćavanje, micanje prepreka i za privlačenje dobre, sretno i bogate budućnosti.

Azusa – Yumi

Japanska legenda kaže da je zlatna ptica sletjela na luk Jimmu Tennoa, praunuka Amaterasu Omi-Kami (japanske božice sunca) i prvog ljudskog vladara Japana. To se smatralo izrazito dobrim predznakom za budućnost Japana. Jimmu Tennon luk razvio je sposobnost uništavanja zla jednostavnim čupanjem-perušanjem tetive. Luk miu je bio napravljen od Asuze (drveta katalpe).

Od tada se postavlja 59 Azusa-Yumija (29 crvenih i 30 crnih; crveni predstavljajući mušku, a crni žensku energiju) u Veliki imperijalni hram u Iseu, japanskom najvećem Shinto hramu i glavnom prebivalištu Amaterasu Omi-Kami. Služe za zaštitu i pročišćavanje svete središnje odaje hrama. Tamo postavljeni lukovi postaju Goshimpo-Yumi (veliko blago bogova). Svakih se 20 godina središnja odaja obnavlja pri čemu se nude različite žrtve uključujući i Goshimpo-Yumi.

Isto je tako dugotrajna tradicija da veliki vladari i plemstvo imaju jedan par tih svetih lukova (jedan crveni i jedan crni), bilo originala ili replike, u svojim domovima.

Azusa – Yumi

Hama – Yumi

Njih se naziva Gokahu-Yumi (veliko obiteljsko blago). Azusa-Yumi su ručno izrađeni od katalpinog ili trešnjinog drveta, premazani urushijem (japanska vrsta laka za drvo) i ukrašeni zlatom, svilenim vrpčama i protkani brokatnim šarama.

Hama – Yumi

Prema legendi, 1103. godine poslije Krista Imperijalna palača bila je opsjednuta zlim demonom, koji je caru donio veliki nemir i patnju. Visoki svećenici nisu uspjeli potjerati demona, pa je pozvan streličar, u nadi da će njegov luk i strijela uspjeti što streličari nisu. Demon je ubijen prvom strijelom i njegov luk je nazvan Hama-Yumi (luk koji uništava zlo).

Od tada se Hama-Yumi rabe u Budističkim i Shinto ritualima pročišćenja (npr. Shohobarai – čišćenje četiri smjera). Manje replike su postavljene u hramove i kuće ljudi za zaštitu od zla i pročišćenje. Uz to se vjeruje da privlače veliku sreću. Replike Hama-Yumija su umanjena verzija japanskog luka premazani urushijem, presvučeni finim ratanom i ukrašeni zlatnim listićima. Postavlja ih se na postolja sa dvije strijele s yanone vrhovima (tradicionalni ratnički vrhovi), jedan predstavljajući muško, a drugi žensko.

Shigeto – Yumi

Tradicija Shigeto-Yumi počela je prije 400 godina. To su bili dani *Oda Nobunage*, jednog od najvećih ratnih samuraj vladara. U to doba Japan je bio podijeljen na 64 države, na čelu kojih su bili moćni Doimyo (samuraji vladari). Kako je svaki Doimyo htio širiti svoj teritorij, Japan je konstantno bio u ratu. Takva podijeljenost nosi nestabilnost, koju je Nobunaga prepoznao kao priliku za rat sjedinjenja. Unutar nekoliko godina skupio je dovoljno moći da ovlada većinom Japana.

Naslijedio ga je *Toyotomi Hideyoshi*, koji je nastavio gdje je Nobunaga stao. Nakon njega dolazi *Tokugawa Iyasu*, koji je napokon donio trajni mir i uspostavio Tokugawa Shogunat, koji je vladao Japanom punih 300 godina. Oda Nobunaga je prvi Shigeto-Yumi kao simbol mira i jedinstva dao moćnom vladaru kojeg je porazio. Mnogi veliki vladari koji su bili odani Nobunagi i idealu sjedinjenog Japana, tada su postavili Shigeto-Yumije, koji predstavljaju "luk jedinstva" zajedno s dvije strijele.

Od tada su ti veličanstveni lukovi snažni simboli časti, hrabrosti i dostojanstva "ratnika za mir". Postavljeni su u mnogim kućanstvima i uredima kako bi poticali te vrline. Shigeto-yumini su pravi, uporabljivi lukovi normalne veličine premazani crnim urushijem i presvučeni ratanom. Imaju 64 presvlake koje predstavljaju 64 države koje su sjedinjene pod Nobunagom. Drška je od ljubičaste kože i vrh i donji dio su presvučeni zlatom.